

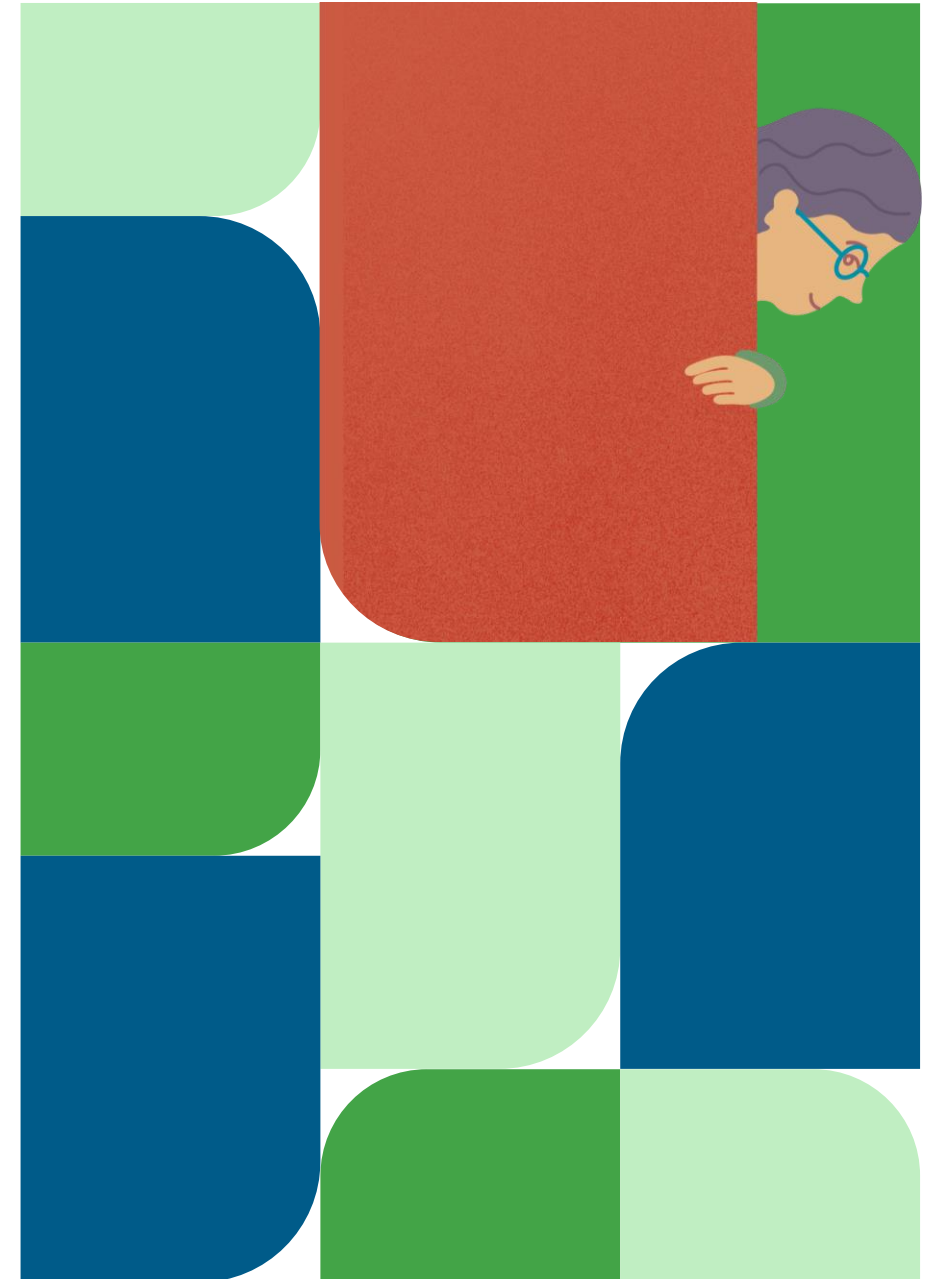
BHV-forum 250917

Central barnhälsovård

Könsstympling av flickor och kvinnor

Susanne Johansen, barnhälsovårdsöverläkare

Sofia Wijk, verksamhetsutvecklare

Central barnhälsovård

- Vi arbetar tillsammans som en regional enhet.
- Ni kan delta i utbildningar var ni vill och kontakta vem ni vill.
- Målsättningen är en tillgänglig och jämlik barnhälsovård av hög kvalitet i hela regionen.

Barnhälsovårdsöverläkare, psykolog, verksamhetsutvecklare/specialistssk, logoped, dietist, administratör, områdeschef

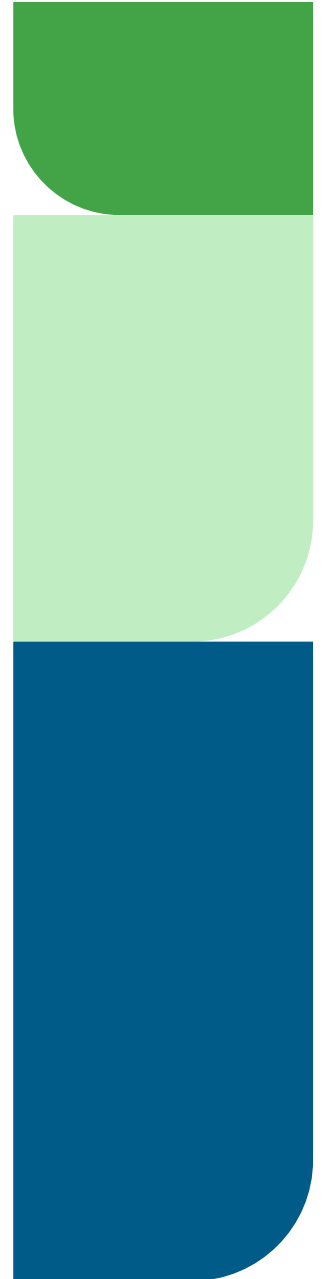

Deltagare och utvärdering BHV- forum

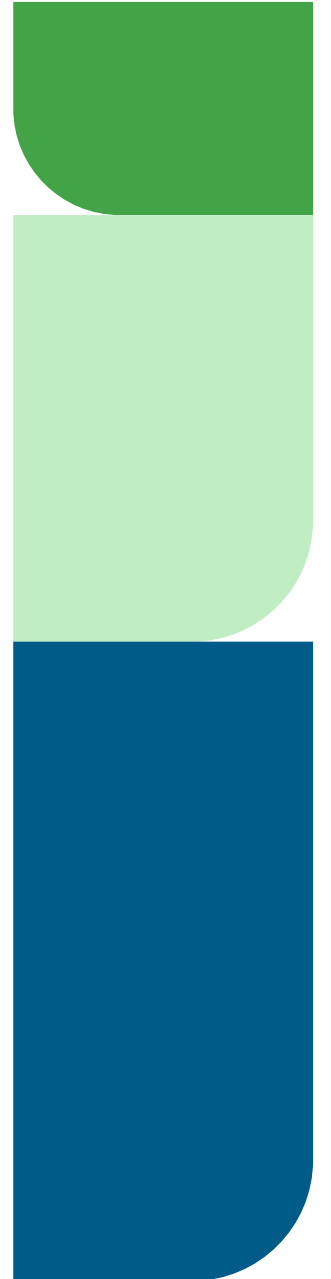
För vem och varför?

- För alla som arbetar med barnhälsovård och/eller familjecentrerat
- För att informera om och fånga upp sådant som är viktigt i er arbetsvardag
- Högt och lågt – metoder, rutiner och riktlinjer, möten på BVC, visioner och mål
- Ersätter inte nyhetsbrevet som är vår huvudsakliga kanal för aktuell information

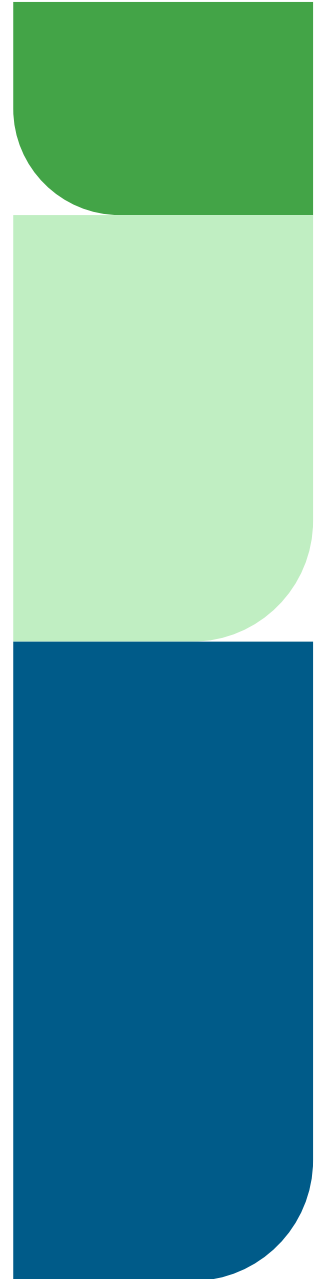
Hur?

- Dialog
- 1,5 tim
- Tider och schema på hemsidan
- Ingen föranmälan krävs
- Vi för inga anteckningar
- Eventuella bilder läggs på Central barnhälsovårds hemsida

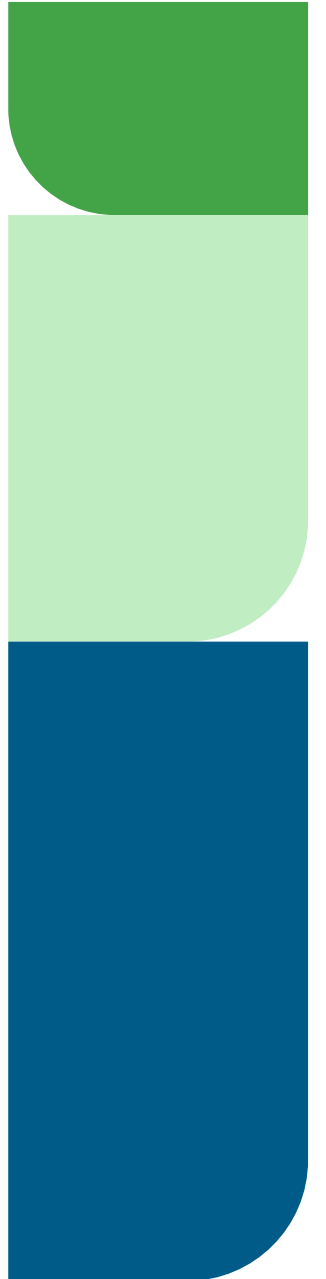
Könsstympning av flickor

- En flertusenårig tradition
- Stöds inte av någon religion
- Ålder, typ av ingrepp och förklaring varierar
- Förekommer i över 30 länder
- 200 miljoner kvinnor är drabbade
- 2021: Uppskattat antal flickor och kvinnor i Sverige *som kan ha utsatts* för könsstympning ca 68 000

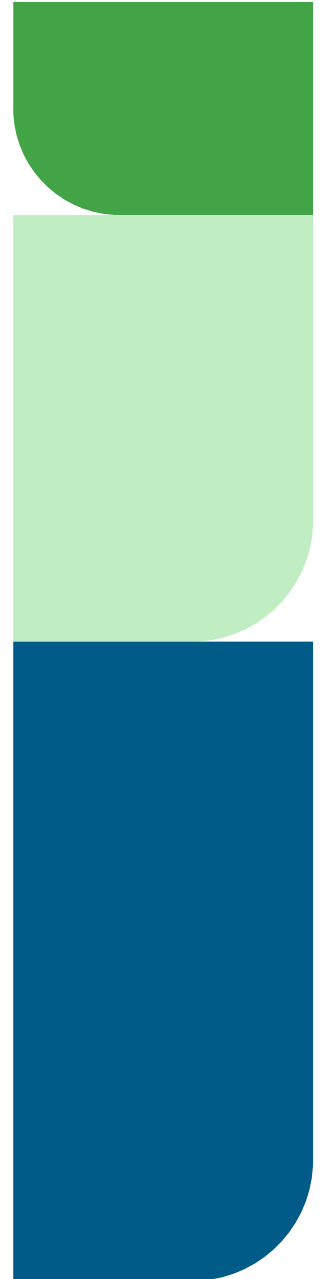
Lagen

- Olagligt i Sverige sedan 1982
- Olagligt även om det utförts utomlands efter migration till Sverige
- Ingen preskriptionstid
- Straff på 2-10 års fängelse

Konsekvenser efter könsstympning

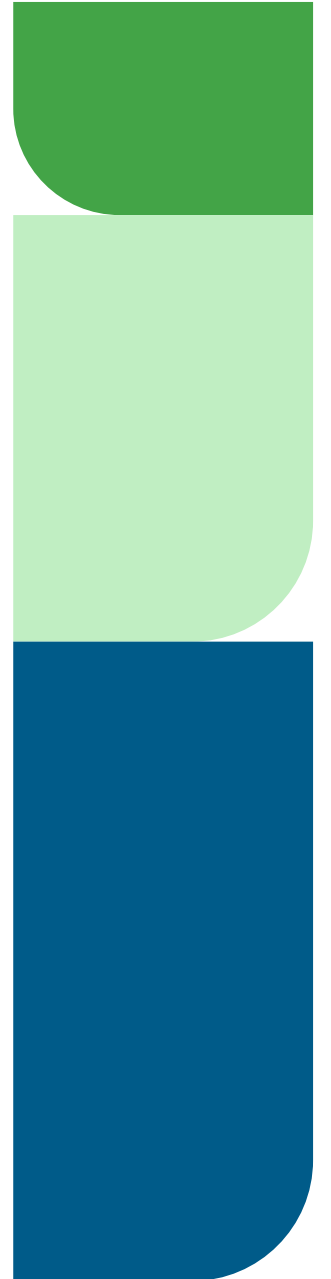
- Svårt att kissa
- Infektioner
- Smärta vid menstruation
- Rädsla/smärta vid sex
- Cystor, ärrbildning
- Svårighet vid förlossning
- Psykiska konsekvenser

Barnhälsovårdens förebyggande uppdrag

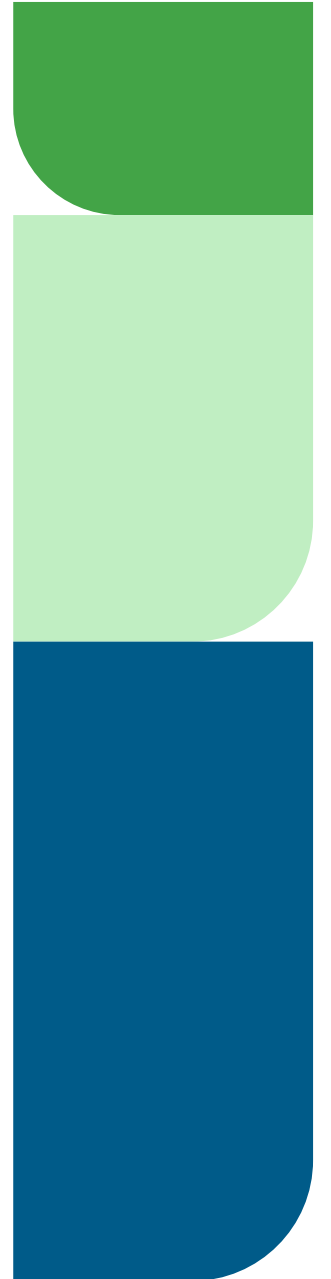
- Barnhälsovårdens mål är att bidra till bästa möjliga fysiska, psykiska och sociala hälsa för barn
- Rikshandboken om könsstympling av flickor
 - För alla:** Identifiera barn i risk för könsstympling
 - För alla vid behov:** Riktade hälsosamtal med alla familjer som kommer från ett land där könsstympling förekommer

Men hur vet vi det??

Det här har vi tagit fram

- Information om könsstympling och ett utbildningskoncept på Central barnhälsovård Västra Götalands hemsida
- Samtalsguide för yrkesverksamma i barnhälsovård
- Samtalsstöd att använda i samtal med vårdnadshavare
- Bildstöd baserat på könsstymplingspasset

Central barnhälsovård Västra Götaland

**Central barnhälsovård
Västra Götaland**

- Metoder och stöd
- Föräldrakraft
- Forum
- Utbildning och BHV-dagar
- Verksamhetsuppföljning VGR
- Nyhetsbrev
- Material
- Kontakt
- För dig som chef
- Aktuellt

Könsstympling av flickor och kvinnor

Så här kan du använda webbsidan

Information

Utbildning

Material och dokument för hälso- och sjukvårdspersonal

Lagar och riktlinjer

Stödfunktioner

Planera ditt möte med barn/vårdnadshavare

Fördjupande länkar

www.vgregion.se/bhv-kvinnlig-konsstympling

Tolk

- Tolken - en sätt att tillgodose rätten till hälso- och sjukvård
- Använd SRHR-tolk i samtal om könsstympning

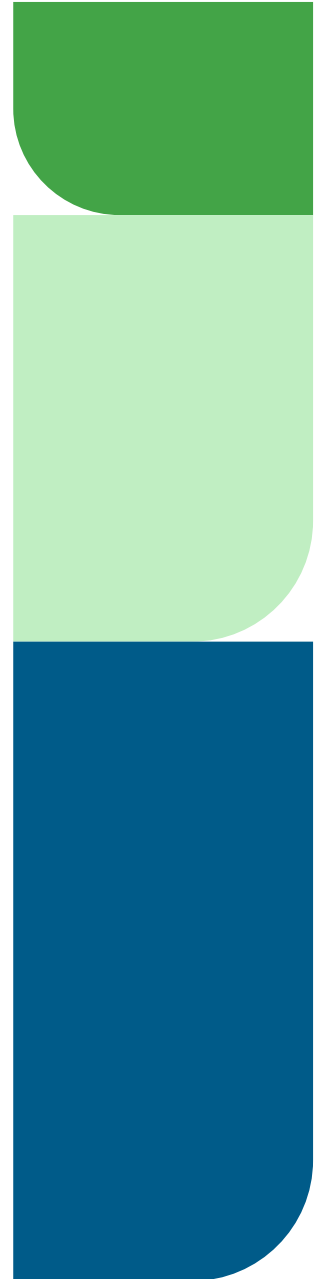
Förstå mig rätt - ett sätt att minska missförstånd

Bilden kommer från Kunskapscentrum för jämlik vård

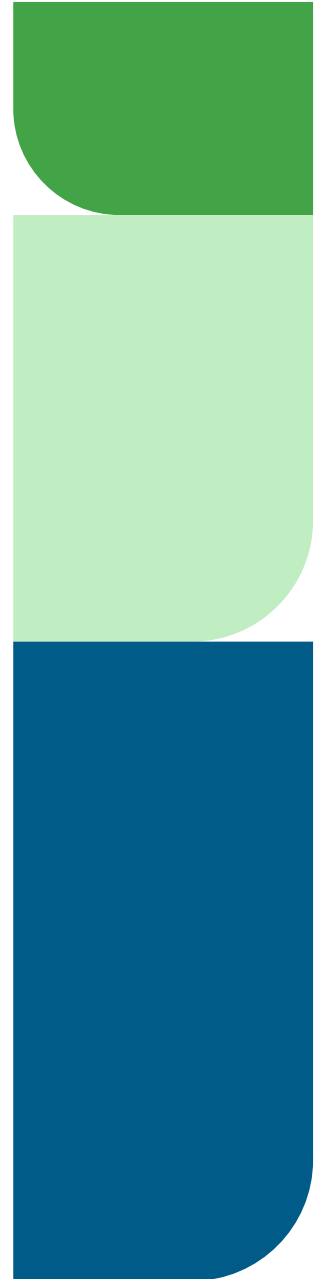
Gör så här:

- Be personen, med jämna mellanrum, att berätta eller visa vad ni har talat om.
- Kan personen inte berätta eller visa? Förklara igen och gärna på ett annat sätt.
- Sammanfatta med egna ord vad personen har sagt så att du inte har missat eller missuppfattat något.
- Kombinera samtalet med skriftligt material och bildstöd vid behov.
- Undvik ja- och nej-frågor, som "Har du förstått?" eller "Undrar du över något?"

Förslag på formuleringar:

- Jag vill vara säker på att jag har förklarat på ett bra sätt. Därför skulle jag vilja att du berättar för mig vad jag har sagt, så att jag inte missar någon viktig information.
- Om du skulle berätta för någon som står dig nära vad vi pratat om idag – vad skulle du berätta då

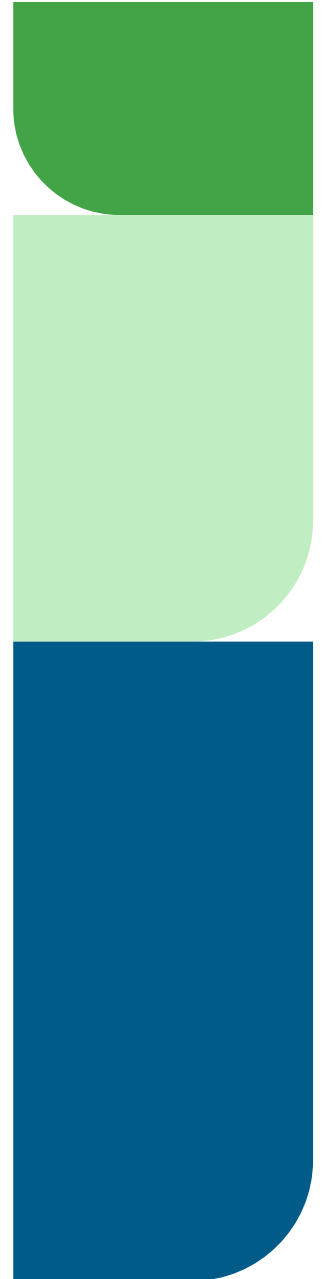
Guide för samtal om könsstympling

- För yrkesverksamma i barnhälsovård m.fl
- Förslag till formuleringar och tips inför samtalet
- Målsättning är att skapa ett tryggt och tillitsfullt samtal med vårdnadshavare
- Komplement till Rikshandbokens text Könsstympling av flickor – Rikshandboken i barnhälsovård

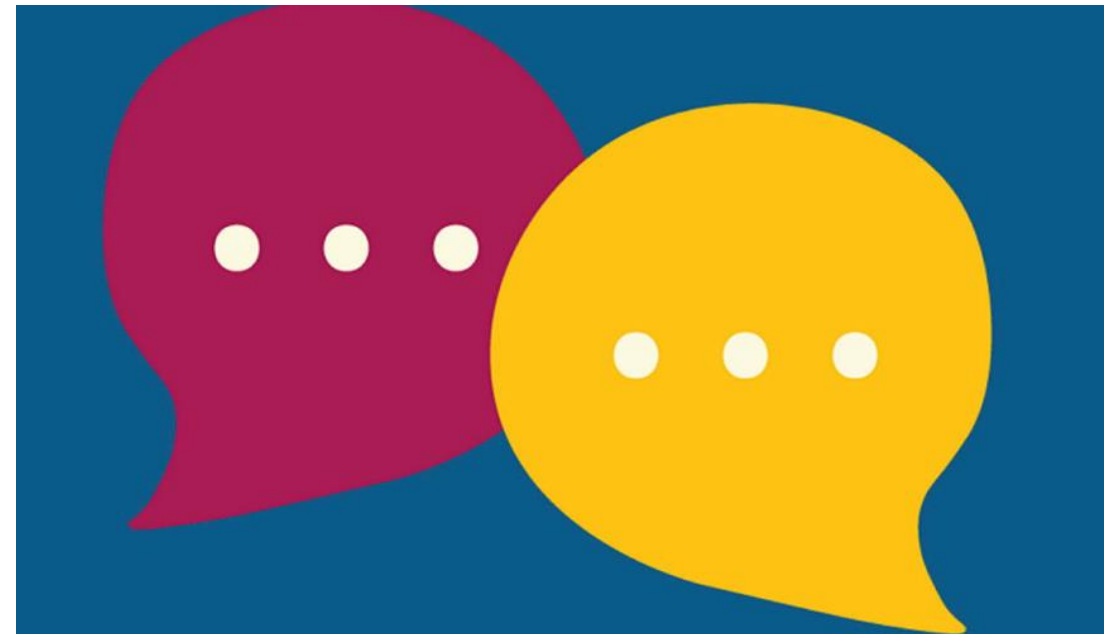
När ska man ställa frågor om könsstympling?

- Vid första hembesöket
- Om det inte är möjligt, ställ frågor vid något tillfälle under barnets första sex månader
- Innan det blir aktuellt att för familjen att resa utomlands

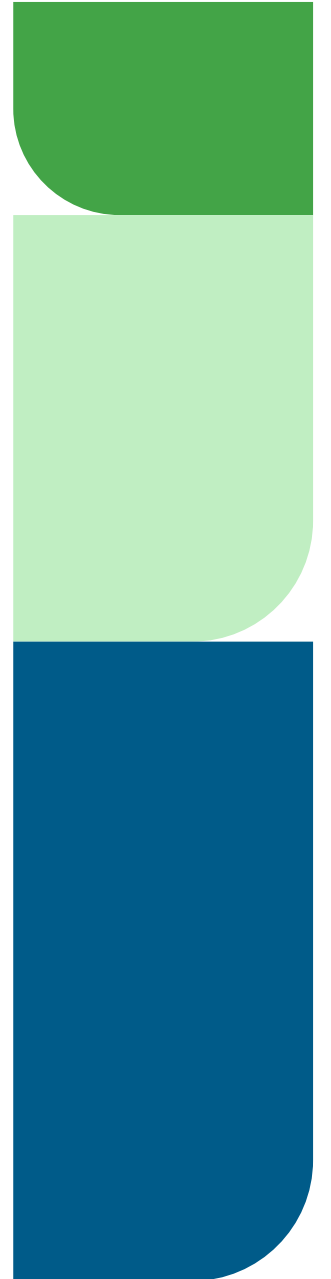
Till vem skall man ställa frågor om könsstympling?

- Om vi frågar alla, minskar risken att någon känner sig utpekad, och vi minskar också risken att missa någon!
- Finns det någon nackdel med att fråga alla?

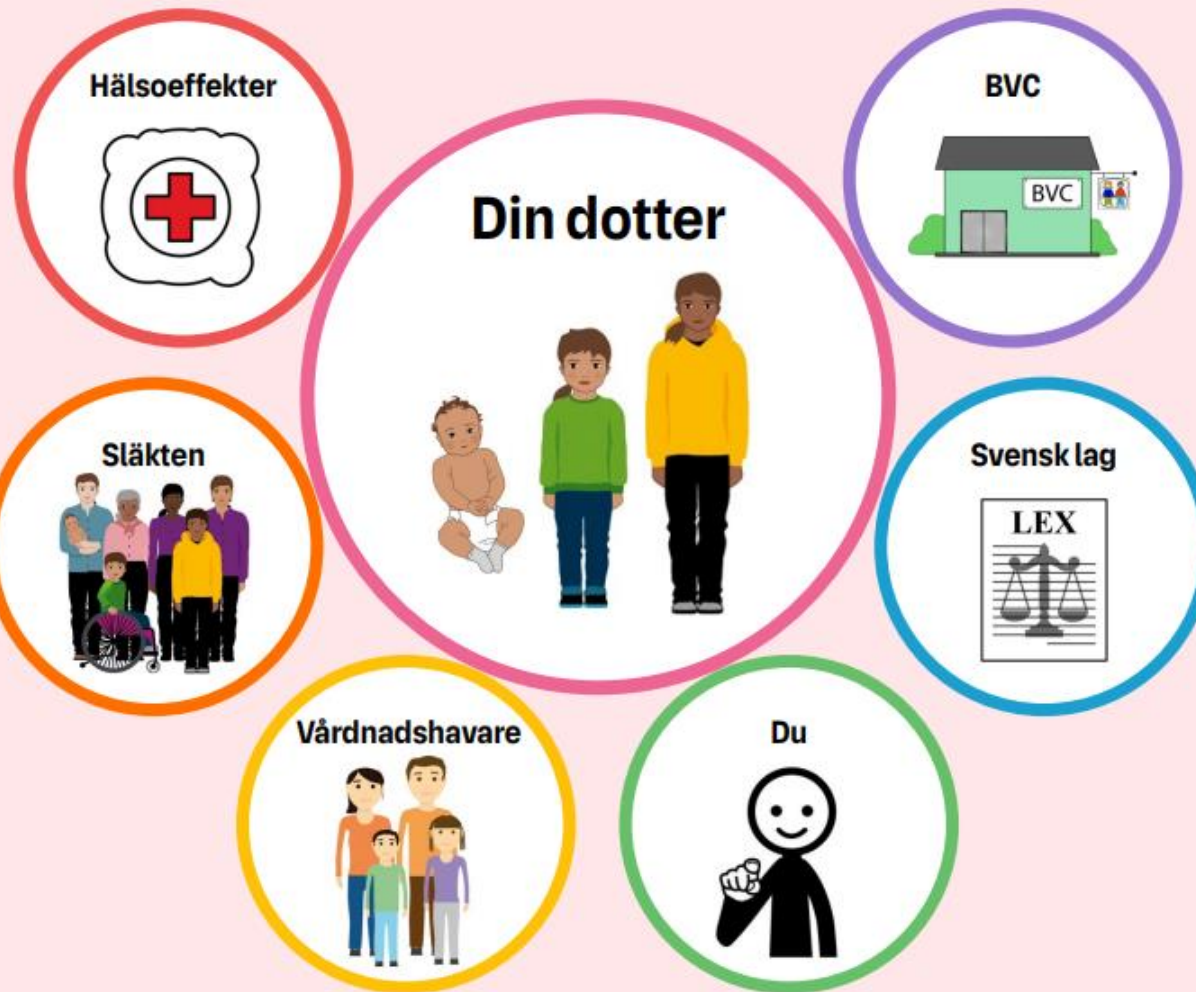
Ett gemensamt ansvar

- Barnets vårdnadshavare har ett gemensamt ansvar för barnets hälsa och rättigheter
- När det finns två vårdnadshavare är målet att prata med båda om könsstympling
- Samtalet kan göras tillsammans med båda vårdnadshavarna eller enskilt

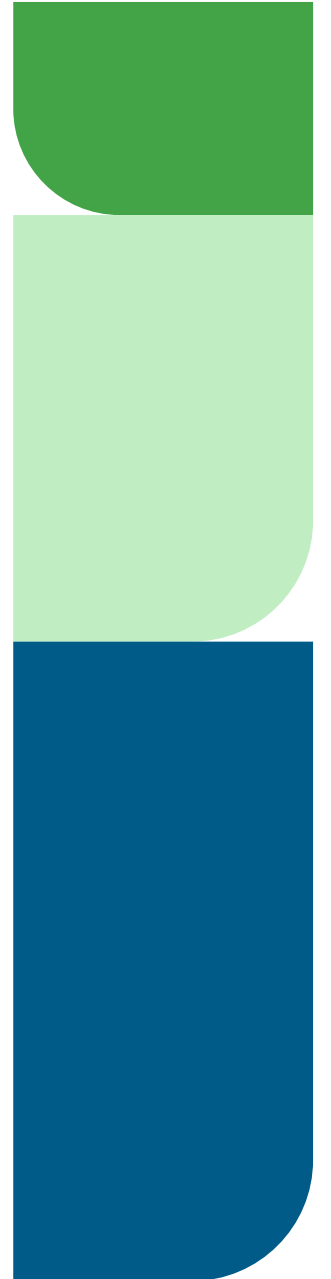
Stöd för samtal om könsstämpning

Bilderna är hämtade från: www.vgregion.se/ov/dart/licenser

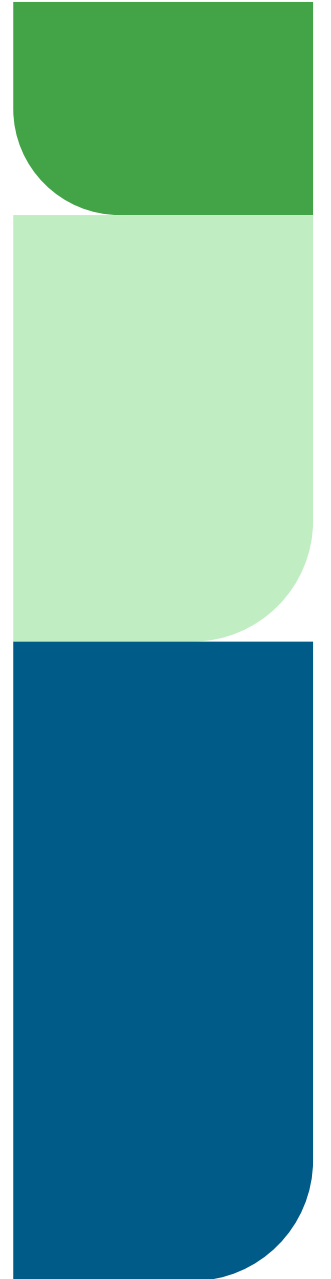
Utforska terminologin

- Utforska vilket ord vårdnadshavaren föredrar och använd det i samtalet
- När du använder ett annat ord i samtalet - informera vårdnadshavaren om att du skriver "könsstympling" i journalen
- Lista på ord för vad könsstympling heter på olika språk:
[National FGM Centre - Traditional Terms for Female Genital Mutilation](#)
- Använd alltid ordet könsstympling i journalen

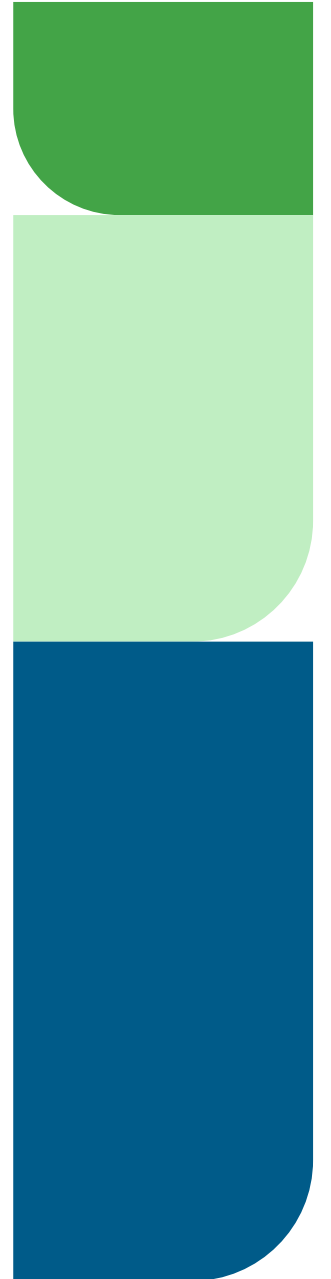
Utforska vårdnadshavarens kunskapsnivå

- Samtalet utgår från vårdnadshavarens kunskap och behov
- Ta reda på vad vårdnadshavaren redan vet, anpassa samtalet utifrån det
- Målet är att vårdnadshavaren ska känna sig informerad och stärkt i att skydda sitt barn

Konsultera vid behov

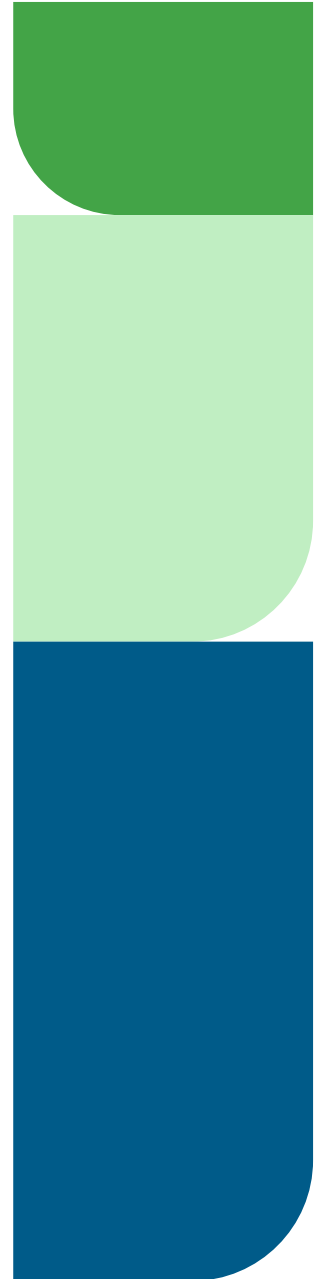
- Om du behöver ytterligare stöd för att kunna gå vidare, eller om du träffar en förälder som själv blivit utsatt
- Det finns stödfunktioner som har stor kunskap om hedersrelaterat våld och könsstympling

Stödfunktioner

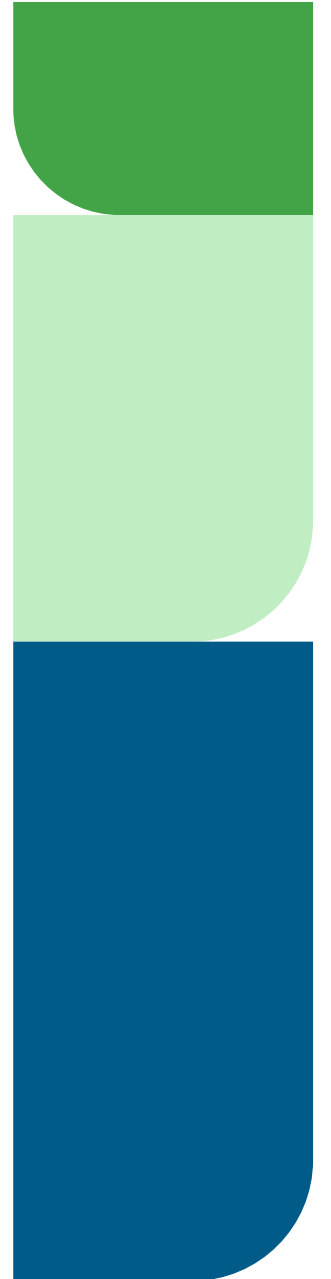
- **Stöd till yrkesverksamma**
- Nationell stödtelefon
- Barnahus
- Barnskyddsteam Västra Götaland
- Regionala resurscentra

- **Stöd till den som har besvär orsakade av könsstympling**
- Vulvamottagningen Angereds närsjukhus

Material att lämna ut vid samtal om könsstympling

- "Att bestämma över sin kropp är en mänsklig rättighet"
 - lämnas till alla vårdnadshavare vid samtal om könsstympling
- Könsstymplingspass, med kompletterande bildstöd

Material att lämna ut vid samtal om könsstympling

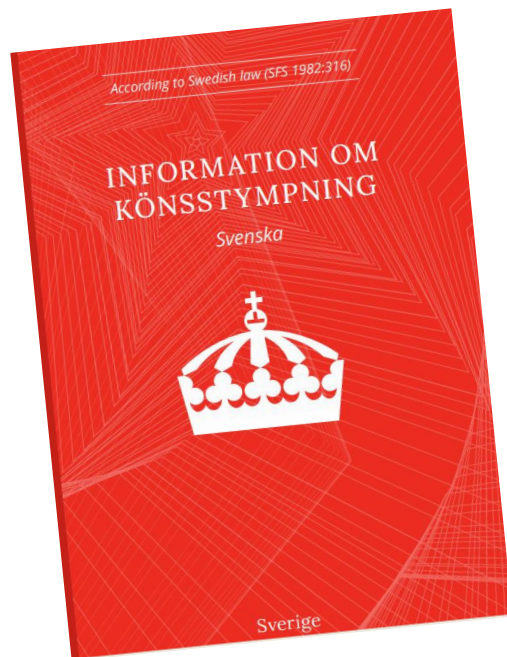
www.vgregion.se/bhv-kvinnlig-konsstympling

Rekommenderat material finns samlat under
rubriken "Material och dokument för
hälso och sjukvårdspersonal"

Könsstymningspasset

Bildstöd baserat på könsstymningspasset

Information om könsstymning

Den här informationen får du som ett stöd för att skydda din dotter mot kvinnlig könsstymning.

Vad är könsstymning och vad får det för konsekvenser?

Könsstymning betyder att skada en flickas eller kvinnas underliv. Ett exempel är att skära i det.
Könsstymning kan skada flickan eller kvinnan på flera sätt.

Det kan komma myr
också risk för infekti
Det kan bli så allvarl

Det är vanligt att få j
nedstämd.

Det kan göra ont i u
Det kan vara svårt a
Det kan bli problem

Det kan göra ont att
Det kan vara svårt a
Det kan bli problem

Könsstymning är förbjudet i Sverige

Könsstymning är förbjudet i Sverige enligt lag. Den som gör det kan få upp till 10 års fängelse.

Det är också förbjudet att göra ett försök till könsstymning. Ingen får säga åt någon annan att göra det. Den som vet att någon annan kommer att utföra en könsstymning måste berätta det.

Det är förbjudet att åka till ett annat land och utföra könsstymning där.

Vårdnadshavare är ansvariga att se till att ingen utför könsstymning på deras dotter.

Exempel på formuleringar att använda i samtal om könsstympling

Formuleringar för att utforska vilka vårdnadshavare du behöver prata mer med

För att ta reda på vilka vårdnadshavare du behöver samtala mer med kan du ställa de här frågorna:

När alla vårdnadshavare i din verksamhet får frågor om könsstympling kan du börja med den här frågan.

- Nu kommer jag att ställa några frågor som vi frågar alla vi möter. Det finns traditioner som kan omfatta könsstympling av flickor. Är det något som förekommer i din släkt, familj eller omgivning?

?

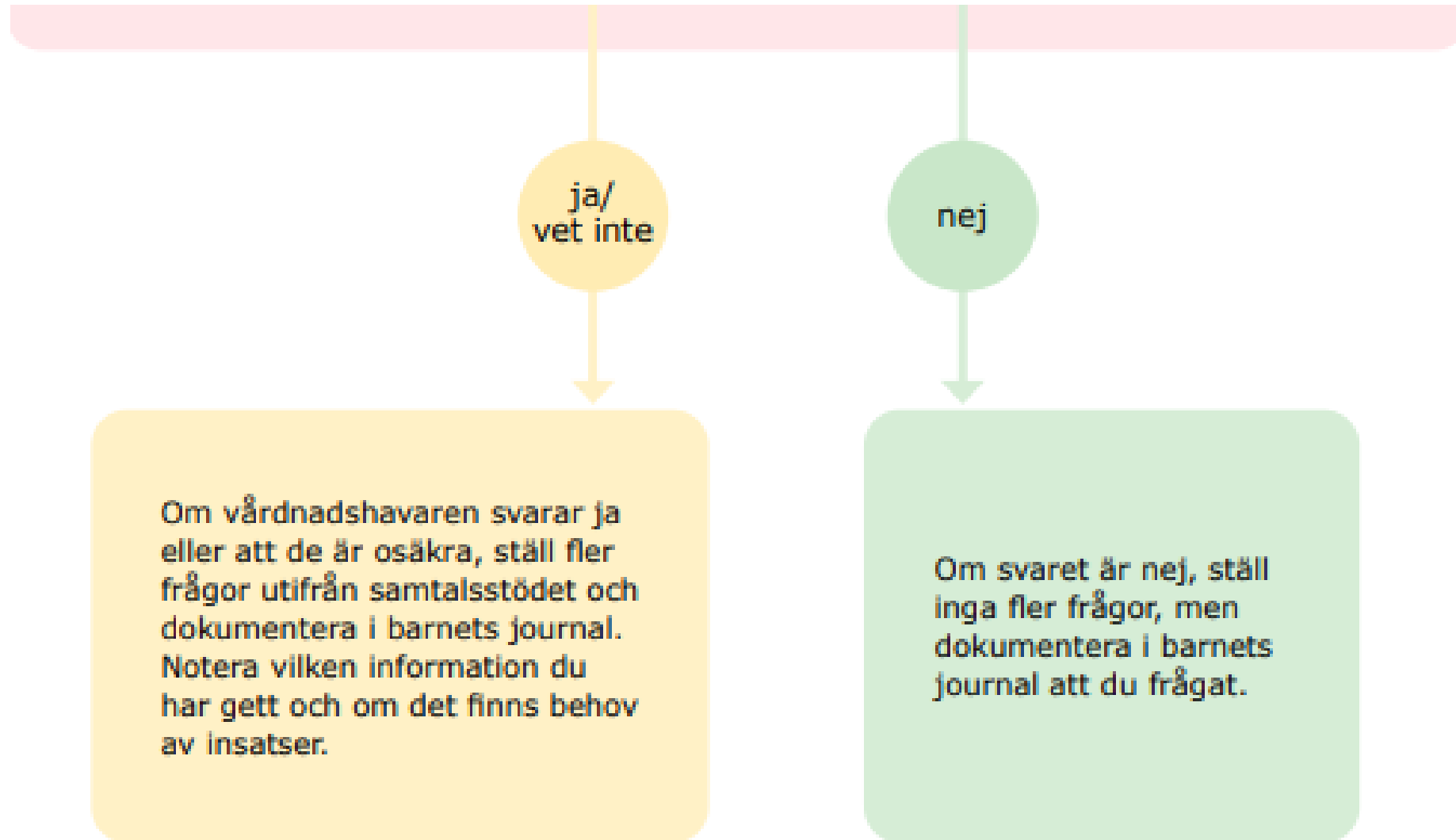
Om frågan inte ställs till alla vårdnadshavare i din verksamhet kan du börja med den här frågan.

- Det finns traditioner som kan omfatta könsstympling av flickor. Är det något som förekommer i din släkt, familj eller omgivning?

?

ja/
vet inte

nej

Formuleringar för att utforska vad vårdnadshavaren vet om könsstympling

När du pratar med vårdnadshavaren behöver du först ta reda på vad personen känner till om könsstympling. Du kan ställa frågor som:

– Vad känner du till om könsstympling och dess konsekvenser?

– Vet du om kvinnor och flickor i din familj har genomgått könsstympling?

Om det behövs mer information, berätta om hälsokonsekvenserna. Se förslag på formuleringar under rubriken "Formuleringar för att beskriva konsekvenser vid ingreppet och senare i livet."

Formuleringar för att beskriva konsekvenser i samband med könsstympning och senare i livet

Det finns inga positiva hälsoeffekter av kvinnlig könsstympning. Men *alla* som har blivit utsatta upplever inte problem.

- Vill du veta mer om hälsorisker och hur man kan få hjälp?

Könsstympning kan leda till problem, till exempel:

- Kraftig blödning vid ingreppet och infektioner, som kan vara livshotande.
- Smärta i underlivet.
- Problem att kissa.
- Problem vid mens.
- Problem vid samlag.
- Skador som kan göra det svårt att bli gravid.
- Svårigheter och risker vid förlossning.
- Oro och ångest, känslor av sorg.

Formuleringar för att utforska om vårdnadshavaren upplever press från omgivningen

För att ta reda på om vårdnadshavaren känner press från sin omgivning kan du ställa följande frågor:

- Jag har förstått att det kan vara svårt för vissa att stå emot press från familj eller släkt. Hur är det för er?

- Behöver du hjälp eller stöd för att skydda din dotter från könsstymning?

- Finns det en risk att någon i er släkt utsätter din dotter för könsstymning utan att du vet om det?

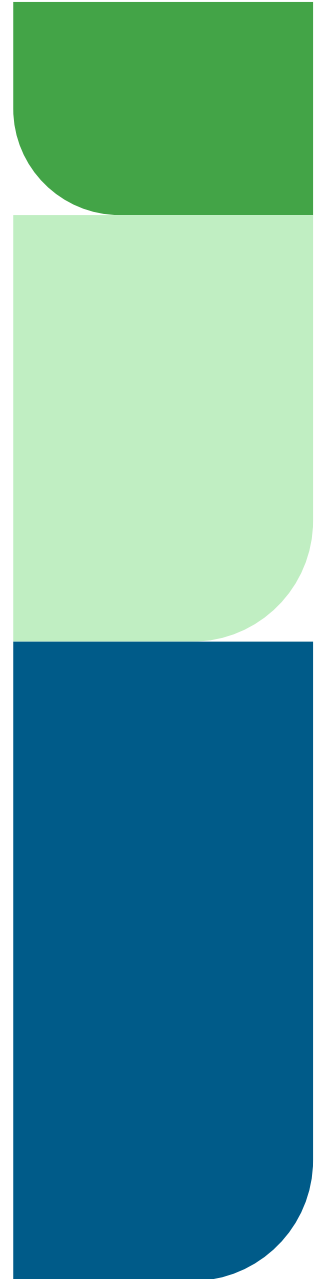

- Hur kan du skydda din dotter så att ingen annan utsätter henne för könsstymning, till exempel under en resa?

Det finns också förslag på formuleringar för att utforska

- Vad vårdnadshavaren vet om svensk lag mot könsstympling
- Att berätta om könsstymplingspasset
- Uppföljande samtal med vårdnadshavaren

Formuleringar för att ge kvinnan möjlighet att berätta om sin hälsa

Ett samtal om könsstympning kan väcka tankar och känslor hos vårdnadshavaren. Var lyhörd för personens reaktioner. Ibland kan vårdnadshavaren behöva hjälp på grund av egna erfarenheter av könsstympning. Om en kvinna har problem som hon tror kan bero på könsstympning, finns det stöd att få. Detta kan också gälla andra kvinnor i hennes närhet.

– Barnhälsovården arbetar för att hela familjen ska må bra. Därför vill jag berätta att det finns stöd för den som själv har upplevt könsstympning.

– Har du några hälsoproblem som du tror kan bero på könsstympning?

Om det behövs, hänvisa till [Vulvamottagningen på Angereds närsjukhus](#) för stöd.

Gäller för: Västra Götalandsregionen

Giltig från: 2025-06-02

Innehållsansvar: Hanna Edvardsson, (haned2), Verksamhetsutvecklare

Giltig till: 2027-06-02

Granskad av: Linnéa Rönnstedt, (linro2), Överläkare

Godkänd av: Karin Looström Muth, (karlo2), Direktör

Regional medicinsk riktlinje

Könsstympling av flickor och kvinnor

Huvudbudskap

Flickor och kvinnor som lever med besvär relaterat till könsstympling ska erbjudas god och jämlik vård inom Västra Götalandsregionen (VGR).

Patienter med besvär gällande urinvägar, menstruation, buksmärta, samlag och psykisk hälsa bör tillfrågas om könsstympling. I vissa verksamheter tillfrågas alla på rutin.

Utbildningssteg

Bas/introduktion- när du är ny eller vill höja din kunskap

- få kännedom om att det finns flickor som könsstympas
- få en grundläggande kunskap om könsstympningens bakgrund och konsekvenser
- få kännedom om texten på Rikshandboken och dess innehåll
- få kännedom om var du kan hitta mer information om könsstympning, till exempel regionala medicinska riktlinjer

Metod- innan du har samtal

- att sättet vi samtalar om könsstympning kan påverka upplevd tillit
- hur du kan lägga upp ett samtal
- när, med vem och hur du kan samtala med vårdnadshavare
- vilket skriftligt material som kan användas
- var det finns stöd att få

Fördjupning och reflektion

- regional medicinsk riktlinje (RMR), Hedersrelaterat våld och förtryck
- tillitstärkande dialog. Vägledning i hur du kan, bygga förtroende och samtidigt säkerställa ett rättighetsbaserat förhållningssätt.

Agera vid oro för barnet

Som anställd inom hälso- och sjukvården har du en skyldighet att göra en orosanmälan till socialtjänsten om du misstänker att ett barn far illa eller riskerar att fara illa.

En orosanmälan ska göras om det finns tecken på att en flicka riskerar att utsättas för eller har blivit utsatt för könsstympning efter att familjen kommit till Sverige.

Könsstympning av flickor och kvinnor är ett brott mot barn. Om du misstänker könsstympning kan du också göra en polisanmälan samtidigt som du gör en orosanmälan till socialtjänsten.

Alla barn har rätt att skyddas från skadliga sedvänjor!

Hur arbetar du och din verksamhet för att
förbygga och uppmärksamma
könsstämpning?

Vilka utmaningar ser du?

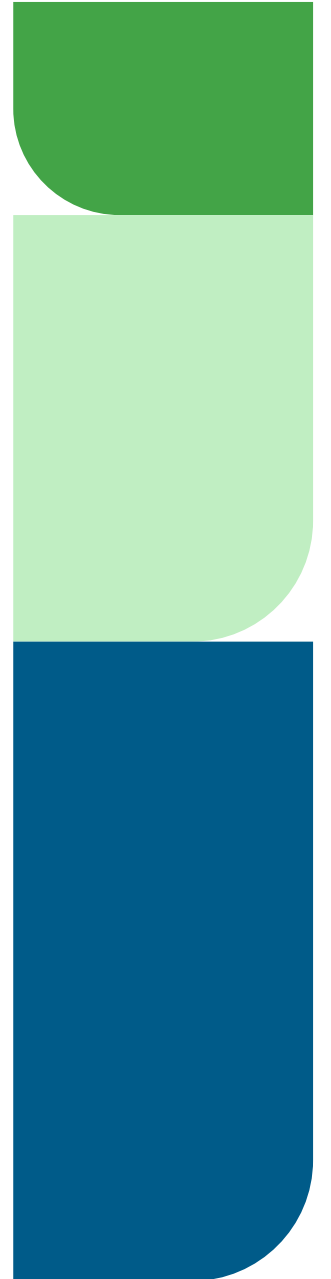
Kontakt och websida:

Sofia Wijk, verksamhetsutvecklare
sofia.wijk@vgregion.se

Susanne Johansen, barnhälsovårdsöverläkare
susanne.johansen@vgregion.se

[Central barnhälsovård Västra Götaland - Vårdgivarwebben Västra Götalandsregionen](https://www.vgregion.se/bhv-kvinnlig-konsstympling)

Här finns det vi talat om idag samlat:
www.vgregion.se/bhv-kvinnlig-konsstympling

Utvärdering – samma QR-kod som tidigare

Tack för idag!

Nästa BHV-forum

3 november

kl. 14.30-16.00

**BHV-forum om digitalt arbete på BVC,
barnets rättigheter och föräldrars
möjligheter**

